

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. An & quænam nomina de Deo dicantur substantialiter, & ab æterno, & ex tempore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

Quartò ex utrisque affirmatiuis, tam transcendentibus, quam particularibus prædicatis, quædam de Deo dicuntur substantialiter; alia non item; quæ diuisio qualis sit dub. 2. dicitur. Quæ substantialiter de Deo dicuntur, rursum prædicari de Deo possunt, aut in concreto ad significandam eius perfectionem subsistendi; vel in abstracto, ad significandam eius simplicitatem, excludentem omnem compositionem; tam ex subiecto & accidente, quam supposito & natura, vt declarat S. Thomas hic a. 1. ad 3. & a. 1. 2. & dictum supra q. 2. dub. 7.

Quintò eadem Dei prædicata affirmatiua, aut sunt absoluta, aut respectiua; siue secundum rem, & ad intra, vt Pater, Filius, &c. quæ tamen huc proprie non pertinent, sed ad materiam de Trinitate; siue solum secundum rationem, & ad creaturas, iuxta S. Thomam art. 7. Hæc rursum, vel ab æterno Deo conueniunt; vel solum ex tempore; quam diuisionem, quia peculiarem difficultatem habet; dub. 2. explicabimus.

Sexto, eadem prædicata affirmatiua, aut formaliter, vt essentialia prædicantur; siue quia directè significant ipsam diuinam naturam; vt est nomen Deus; quamuis fortè impositio ipsius sumpta sit à proprietate quadam Dei, vt rectè S. Thomas art. 8. & dictum disput. 2. q. 1. dub. 1. siue quia formaliter aliquod essentialia prædicatum significant, vt sunt, quæ in recta linea prædicamentali substantiæ posita Deo conueniunt; nimirum hæc quatuor, substantia, viuens, spiritalis, intellectualis: Aut per modum quasi proprietatum Deo tribuuntur: quæ demptis transcendentes, reducuntur ad tria, scientiam nimiram, voluntatem, & potentiam agendi; de quibus adhuc agendum restat qq. seqq. Plura de hac resupra q. 2. dub. 1. huius disputationis, vbi de varietate attributorum diuinorum egimus.

DVBIVM II.

An quædam nomina de Deo dicantur substantialiter, & ab æterno; vel non substantialiter, aut ex tempore.

S. Thomas 1. p. q. 13. a. 2. & 7.

Asertio I. Nomina quædam de Deo dicuntur substantialiter, ac proinde non solum negationem, aut relationem causæ ad creaturas, veluti effectus Dei, sed positivam aliquam in Deo perfectionem significant. Ita S. Thomas q. 13. a. 2. & consentiunt Alensis 1. p. 48. m. 4. art. 3. Bonaventura in 1. d. 22. a. 1. q. 4. Richardus a. 1. q. 5. Ægidius q. 4. Durandus q. 2. Marsilius in 1. q. 25. a. 3. post Damascenum lib. 1. de fid. cap. 4. & 12. Augustinum lib. 6. de Trinit. cap. 4. & lib. 7. cap. 1. & 7. & est communis hodie omnium Theologorum contra obsoletas quasdam opiniones Doctorum à S. Thoma ibidem optimè refutatæ; quorum aliqui dixerunt (inter quos ab eodem refertur Rabbi Moyses) omnia nomina Dei, etiam affirmatiua & absoluta magis inuenta esse ad aliquid remouendum à Deo, quam ad aliquid ponendum in ipso: ita vt eum dicimus, De-

um esse viuentem, significemus, Deum non hoc modo esse, sicut sunt res inaniam. Alij vero dixerunt; hæc nomina, quando Deo tribuuntur, solum imposita esse ad significandam habitudinem eius ad res creatas; ita vt eum dicimus, Deum esse bonum, sensus sit, Deum esse causam bonitatis in rebus creatis, & sic de alijs.

Quorum vtrumque rectè refellit S. Thomas tribus rationibus. Primò, quia secundum neutram hanc sententiam assignari potest ratio, quare alia nomina potius ac verius de Deo dicantur, quam alia; v. g. bonum esse potius, quam corpus esse: quandoquidem non minus est causa corporum, quam bonorum; nec minus etiam per hoc, quod dicitur corpus esse, remouetur à Deo aliquid, quod Deo non conuenit, nimirum esse Ens in potentia tantum; sicut est materia prima. Secundo, quia sequeretur omnia nomina, quæ de Deo dicuntur, postèrius ac minus principaliter dici de Deo, quam de creaturis: sicut sanum postèrius ac minus principaliter dicitur de medicina, quam de animali; eo quod illic solummodo causam sanitatis; hic sanum formaliter significet: id autem falsum esse ex S. Thoma dicitur dub. 3. Tertiò, quia hoc est contra intentionem loquentium de Deo. Aliud enim intendimus dicere, cum dicimus Deum viuentem, quam quod sit causa vitæ nostræ; vel quod differat à corporibus inanimatis.

Denique his accedit ratio ostensa. Quia nomina, quæ Deo tribuimus, ita Deum significant, sicut nos Deum cognoscimus; ita autem cognoscimus, sicuti nobis per creaturas representatur; at vero ex creaturarum representatione non cognoscimus de Deo solum quid non est, nec solum relationem causæ; sed etiam perfectiones quasdam, quæ in ipsis creaturis existentes eminentissimo modo, sed formaliter tamen ipsi Deo; tanquam primo principio omnium perfectionis, insunt; si modo, vt superius dictum, nullam imperfectionem in suo conceptu formali inuoluant: Ergo etiam potest ita Deus secundum perfectiones, quæ in ipso formaliter insunt, adeoque substantialiter à nobis quibusdam nominibus significari.

Nec obstat S. Dionysius cap. 1. de diuin. nom. vbi ait: *Omnnes etiam sanctas Theologorum laudes, beneficiis diuinitatis progressionibus explicandæ, atque laudandæ, diuina nomina inuenies fingere.* Nam vt rectè notauit S. Thomas eod. art. 2. ad 2. non negat S. Dionysius, diuinis nominibus aliud significari, quam progressionem seu causalitatem diuinitatis in ordine ad creaturas; sed vult has quidem progressionem simul celebrari cum diuinis nominibus, præcipue quando ab ipsis hæc nomina Deo fuere imposita; attamen simul formaliter aliquam in ipso etiam Deo perfectionem significari, vt ex ijs, quæ mox subiungit S. Dionysius colligitur. *Et aliud est quandoque,* inquit S. Thomas, *à quo imponitur nomen ad significandum, aliud ad quod significandum nomen imponitur; sicut lapis, inquit, dicitur ab eo, quod ledit pedem; & tamen significat certam speciem corporis, &c.*

Similiter intelligendum, quod ait Damascenus lib. 1. orthod. fid. cap. 4. *De Deo quid est secundum substantiam, dicere impossibile.* Et infra. *Quæcumque per Theologiam affirmatiua de Deo dicimus, non naturam eius, sed ea quæ sunt circa naturam significamus.* Prior

enim.

enim locus loquitur de perfecta & quidditatiua Dei cognitione, vt rectè S. Thomas hic a. 2. ad 1. posterior de attributis diuinis intelligitur, vt mox ibidem subiungendo significat: neque negat Damascenus, hæc significare Dei substantiã, sed negat solũ formaliter significare ipsam naturam Dei; quod verum est ex dictis q. 2. dub. 1. 5. & 6.

3 Assertio II. Ea nomina substantialiter de Deo dicuntur, quæ formaliter & directè ipsam substantiam siue entitatem Dei, sub quacunque demum ratione, seu absoluta, seu relatiua, significant; non autem quæ formaliter solam negationem, aut solam relationem rationis ad creaturas significant. Hæc est doctrina S. Thomæ cit. art. 2. vbi expressè dicit, *ea quæ dicuntur de Deo negatiue, vel quæ relationem ipsius ad creaturam significant, substantiam eius nullo modo significant, sed remotionem alicuius ab ipso, vel relationem eius ad alium, vel potius alicuius ad ipsum: secus esse de nominibus, quæ absolute & affirmatiue de Deo dicuntur;* sicut bonus, sapiens, & huiusmodi, &c. Eademque est ratio nominum relatiuorum Dei ad intra, seu quæ realem aliquam in Deo relationem significant, vt rectè Vasquez eodem art. 2. etsi nonnulli dubitent, quando S. Thomas nullam eorum fecit mentionem; ideo nimirum, quia hoc loco de attributis Dei solum absolutis, & quæ Deo, vt vnus est, conueniunt, non relatiuis ad intra differunt. Quam doctrinam etiam indicauit antea Ioannes Cyparissiorus capite quarto decade 9. vt notatur Turrianus in scholijs ibidem, & Vasquez hic art. 2. num. 29.

4 Et ratio ita loquendi clara est: quia cum omnia, quæ in Deo intrinsecè existunt, sint vna quadam simplicissima entitas & substantia diuina, imo verò etiam formaliter substantiales quædam, non accidentales Dei perfectiones sint; rectè dicuntur omnia nomina, quæ vlla ratione formaliter aliquam Dei perfectionem seu entitatem significant, ipsam Dei substantiam, adeoque Deum ipsum substantialiter significare. Eadem est doctrina S. Augustini lib. 7. de Trinit. cap. 1. & 7. vbi ait: *Deo hoc est Esse, quod forte esse, & si quid de illa simplicitate dixeris, quæ eius substantia significatur.*

Fatendum tamen est, abstrahendo à mente S. Thomæ, posse eam partitionem diuinorum nominum etiam aliter accipi; sicut etiam auctores superiorum citati non omnes eam eodem modo explicant; diuersa quidem, sed non opposita, nec ideo falsam, aliquid re ipsa docentes. Duobus autem potissimum modis alijs hæc res potest explicari. Primò nimirum, vt substantialiter prædicari, distinguatur contra accidens prædicabile, seu quinti vniuersalis. Quo modo omnia & sola illa prædicata, quæ siue ex tempore, siue ab æterno Deo conuenientia, significant ordinem ad creaturas aliquando existentes, de eo prædicabuntur non substantialiter; cætera verò omnia, quamuis relatiua & negatiua, vt Incorporeus, increatus, infinitus, &c. substantialiter. Et quamuis aliqui recentiores Interpretes ita explicent S. Thomam; id tamen ei minimè consentaneum est hic art. 2. & 7. vt ex dictis constat, & rectè notauit Vasquez eod. art. 2.

Secundò etiam accipi potest pro eo, quod vt sic formaliter, & iuxta nostrum modum concipiendi,

dicit ipsam diuinam essentiam, & non solum quandam quasi ipsius proprietatem. Quo sensu Damascenus lib. 1. de fide cap. 4. & 12. negat, nomina, attributorum significare formaliter substantiam, siue Essentiam, & quidditatem Dei, vt paulo antea dictum. Sed nec isto modo accipit S. Thomas eam partitionem, vt pote, qui attributum boni, sapientis, &c. dicit substantialiter Deum significare, vt vidimus. Iam verò vt intelligatur, quænam nomina relatiua directè & formaliter dicant solam relationem ad creaturas, non autem substantiam diuinam, est

5 Assertio III. Sola quidem, sed non omnia nomina relatiua, quæ ex tempore de Deo dicuntur, significant directè solam relationem ad creaturas; sed illa tantum, quæ de Deo dicuntur, tanquam relatiua secundum Esse; vt Dominus, pater, respectu creaturæ: non autem quæ sunt quasi relatiua secundum dici, vt Salmator, Creator, Creans, &c. hæc enim directè significant ipsam etiam actionem Dei immanentem, adeoque ipsam substantiam & Essentiam Dei, licet ex consequenti importent seu consignificent habitudinem ad creaturas. Ita expressè S. Thomas hic quæst. 13. art. 7. ad 1. vbi ita distribuit nomina Dei relatiua ad creaturas; & patet ex similitudine etiam in rebus creatis nomina hæc, Operans, causans, efficiens, generans, &c. non dicunt solam habitudinem, seu relationem, sed ipsam actionem. Et quamuis in rebus creatis solum dicant actionem transeuntem, in Deo tamen, qui voluntate agit & intellectu, denotant etiam actionem immanentem, iuxta S. Thomam loco citato. Neque verò dici potest, actionem transeuntem iuxta S. Thomam esse, in agente, sed solum in passio, vt patet infra quæst. 18. art. 3. ad 1. & ex 1. 2. quæst. 3. a. 2. ad 3. Dices, inde consequi, etiam creationem, quæ videtur abstractum à create, significare formaliter Dei substantiam. Respondeo negando sequelam; quia creatio non est abstractum à create, sed, vt ita dicam, à creatu.

Quare non probatur id, quod Suarez lib. 1. cap. 32. num. 5. & Vasquez quæst. 13. art. 2. significant, omnia & sola illa nomina, quæ de Deo ex tempore dicuntur, vt Dominus, Creator, Salmator, &c. (non autem prædestinans, præsciens, &c.) significare formaliter non substantiam Dei, sed solam relationem, adeoque dici de Deo non substantialiter.

Iam verò quòd ad alteram partitionem attinet, in titulo huius dubitationis insinuatam; quænam nomina de Deo dicantur ab æterno, vel ex tempore est

6 Assertio IV. Sola quidem, at non omnia nomina, quæ significant relationem Dei ad creaturas aliquando existentes, dicuntur de Deo ex tempore; sed illa tantum, quæ significant, & consequuntur actionem aliquam Dei transeuntem, vt Creator, Salmator, Creans, Saluans, Dominus: quæ verò significant relationem consequentem præcisè actionem Dei immanentem, vt prædestinans, præsciens, &c. dicuntur de Deo ab æterno, Ita S. Thomas hic quæst. 13. a. 7. in corp. & ad 3. & cum Magistro in 1. d. 3. d. sententia communis Doctorum. Idem fatetur tandem S. Augustinus l. 5. de Trinit. c. 16. & 15. vbi ait: *Si Dominus non dicitur, nisi cum dicitur habere seruum, etiã ista appellatio, & ex tempore est Deo. Non sempiterna creatura*

est, cuius

est, cuius est ille Dominus; quamuis antea hac de re adeo fuerit dubius, vt lib. 12. de ciuit. Dei. c. 15. plane confessus fuerit, se nescire illius solutionem.

Ratio primæ partis est; quia cætera prædicata, quæ non significant aliquam relationem Dei ad creaturas, aut sunt negatiua; quæ cum vel remoueant aliquam imperfectionem, aut cerrè actualem processionem creaturarum à Deo, non possunt ab æterno Deo conuenire: aut sunt affirmatiua absoluta, quæ cum absolutam aliquam in Deo perfectionem significant, non possunt non etiam ab æterno Deo competere; cū Deus sit Ens vndiquaq; necessarium & immutabile: aut dicunt habitudinem ad creaturas solum vt possibiles; & cum ad has itidem Deus semper eodem modo sese habeat, tam secundum intellectum, quam voluntatem, aut etiam potentiam operatiuam; sicut & hæ vicissim ad illum; nec ista quidem possunt Deo ex tempore conuenire. Restat ergo, vt sola nomina, quæ dicunt relationem ad creaturas aliquando existentes, Deo ex tempore conueniant; vt rectè etiam notauit Gregorius de Valentia hic quæst. 13. p. 4.

7 Ratio secundæ partis, quod hæc tamen non omnia ita Deo conueniant, &c. est, quia nomina relatiua tunc verè conueniunt alicui rei, quando adest fundamentum proprium eiusmodi relationum: at verò fundamentum relatiuorum nominum, quæ significant relationem præcisè consequentem actionem Dei immanentem, conuenit Deo ab æterno; cum fundamentum hoc sit ipsa actio immanens Dei, quæ utique ab æterno est in Deo; aliorum verò fundamentum est non sola actio immanens Dei, quamquam hæc etiam ijs nominibus significatur, vt superius ex S. Thoma dictum, sed etiam actio transiens; imò ipsa etiam relatio realis creaturæ ad Deum; quando quidem Deus non refertur ad creaturas realiter, sed solum relatione rationis, licet creaturæ referantur ad Deum realiter, adeoque ipsa inter se inuicem relatione non mutua: cuius generis relatiua, ideo ad aliud referri dicuntur; quia aliud realiter refertur ad ipsa, iuxta Aristotelem 5. Metaph. cap. 15. vt rectè etiam notauit S. Thomas cit. art. 7. & 2. cont. gent. cap. 12.

Cuius quidem hæc doctrina, relationes Dei ad creaturas non esse reales, sed solum rationis, communiter est recepta ab omnibus ferè Theologis speciatim à S. Bonauentura in 1. d. 30. q. 3. Richardo q. 4. Scoto ad q. 2. Capreolo q. 1. a. 1. Henrico quodlib. 9. q. 1. Ferrariensi loc. cit. Caietano & alijs Thomistis hic à 7. & rectè defenditur à Gregorio de Valentia q. 14. p. 4. Vasquio hic à 7. & disp. 104. c. vlt. etiam in modo loquendi differant Ockam & Gabriel in 1. d. 30. q. 5. Durandus q. 3. Marfilus in 1. d. 32. a. 1. & Ariminenfis in 1. d. 28. quæst. 3. a. 1. qui has relationes reales vocant, non rationis; non quod sint aliquid reale Deo ad hærens, sed quia seclusa omni mentis conceptione, Deus realiter creat, & est illud, quod dicitur Creans, aut Creator; quod tamen non sufficit; sed requiritur, vt ratione talis actionis realiter referatur ad creaturas; quod Deo non conuenit: quia alias Deus aliquo modo penderet à creatura, sicut relatio pendet à termino. Quare multo minus audiendi sunt quidam recentiores, in quibus etiam est Albertinus, relatus dub. 8. resp. ad 3.

qui concedunt, eiusmodi relationes in Deo esse reales, etiam hoc sensu, quod Deus realiter referatur ad creaturas; ipsæque sint realiter & intrinsece in Deo: quod tamen Vasquez hic num. 37. merito pro absurdo habet, & pro re hætenus inaudita; saltem loquendo de relationibus ad creaturas, quæ vel ex tempore, vel ab æterno liberè Deo conueniunt; quicquid sit de ijs, quæ Deo necessario conueniunt ab æterno.

Obijcitur. Si relatio dominij ad creaturas non est in Deo, secundum rem, sed solum secundum rationem; sequitur, Deum non esse realiter Dominum aut Creatorem; quod tamen est falsum.

Respondent bene S. Thomas cit. art. 7. ad 5. negando sequelam: quia satis est vt fundamentum eiusmodi relationum, & ratio ipsa etiam fundandi sint realia, realiterque Deo competant, siue intrinsece, vt est potentia Dei actiua ad extra, vna eum actione Dei immanente, à qua procedit actio transiens ad creaturas; siue per denominationem extrinsecam, vt est actio transiens creationis, simul cum relatione reali subiectionis & dependentiæ creaturarum ad Deum. Quæ etiam causa est, cur quædam eiusmodi nomina dicantur Deo conuenire ab æterno; tamen si connotent relationem ad creaturam, quæ ab æterno non existit; cum nec Deus eiusmodi entia rationis formet, nec ullus intellectus creatus fuerit ab æterno, qui formaret: satis enim est, quod fundamentum eiusmodi relationum, ea quidem ratione, qua fundamentum est, fuerit ab æterno. Si quidem fundamentum relationis præscientiæ diuinæ v. g. non est creatura ipsa, vt actualiter existens ab æterno; sed vt aliquando existentiam habitura in tempore; quod de creatura ab æterno verificatur.

Ex quibus colligitur creationem absolute & simpliciter loquendo non esse ab æterno in Deo; vt rectè etiam Aureolus & Ariminenfis apud Capreolum in 2. d. 1. q. 1. & sumitur ex S. Thoma hic loc. cit. & 2. cont. gent. cap. 35. & de potent. q. 3. a. 17. ad 2. 6. & 30. Nec dissentit Bannes 1. p. q. 45. a. 3. quicquid Albertus Magnus in cap. 4. Dionysij de cæl. hier. dixerit, Deum quidem ab æterno creare res, sed res non esse ab æterno creatas: quæ inter se non rectè cohærent. Plura de hac re disp. 6.

DVBIVM III.

An nomina communia Deo & creaturis de vtrisque vnivocè, an solum æquivocè, vel analogicè prædicentur.

S. Thomas 1. p. 13. a. 5. & 6.

DE hac re optimè docet S. Thomas cit. q. 13. a. 5. cuius doctrina his assertionibus cõprehenditur.

Assertio I. Nomina communia Deo, & creaturis non prædicantur de vtrisque mere æquivocè. Est communis doctrina; & nunc extra controuersiam: quicquid olim hic quidam à S. Thoma commemorati in contrarium dixerint. Probatur ratione S. Thomæ. Quia alias ob vitium æquiuocationis, nihil ex creatu-